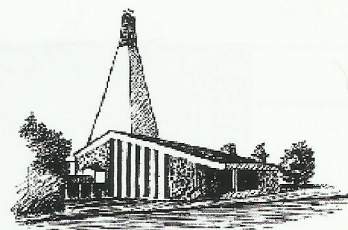

VÅR FRÄLSARES

KATOLSKA FÖRSAMLING

EN ANNAN
NOTRE DAME
CAMILLA ENGMAN

BIRGITTA GREN
- EN TROGEN ORGANIST
SOM AVTACKAS NU
ANNICA SKENBERG

KATOLSKA KYRKANS
KLOCKOR
HELENA FORK

Församlingsbladet
Påskan 2022

FOTO: AF

BIRGITTA GREN,

- en trogen organist som avtackas nu

Hennes makt har varit i det närmaste oinskränkt – i alla fall på orgelläktaren. – Där har jag varit kejsarinnan. Och det har jag också fått lov till då samtliga präster har visat mig ett oerhört förtroende.

Birgitta Gren har i nästan 45 år och helt ideellt varit församlingens organist. Men nu är det slut. Den 20 februari avtackades hon med tal, kaffe och tårta i Bispalen.

– Det var hemskt; för stort, för mycket, säger hon. Att Birgitta Gren skulle hamna på orgelläktaren i vår församling, var faktiskt en ren tillfällighet. Ett möte med Rolf Lindh från Musikhögskolan visade sig vara en lyckträff. Han tog sig an den mycket entusiastiska eleven och undervisningen skedde på plats i kyrkan.

– Ibland kunde vi hålla på ända till klockan 23 för det var så roligt, minns Birgitta Gren, som också berättar att det var just Rolf Lindh som såg till att kyrkan fick den nuvarande orgeln, tillverkad av numera insomnade Mårtenssons orgelfabrik i Lund.

– Den hade stått i Småland någonstans. Man slet och släpade och fick nästan trycka in den med skohorn på den trånga orgelläktaren, berättar den nu pensionerade organisten.

Men att säga att hon fram till Lindhs undervisning var novisen vid spisen stämmer inte.

Under gymnasietiden på dåvarande Majornas högre allmänna läroverk i hemstaden Göteborg, spelade hon piporgel och långt innan dess var det pianospel som gällde.

Under åren som har gått har hon samarbetat med flera kyrkoherdar: msgr. Bernhard Koch, fader Daniel Adner, fader Alviero Bucco, pater Ludwik Spallek OMI, och nu fader Janusz Niziolek, dessutom ett stort antal kaplaner. Gemensamt för dem alla har varit att de har visat organisten ett orubbat förtroende.

– Jag har haft det stora privilegiet att helt och hållet själv få välja psalmer, som ju måste passa till texterna. En stor inspiratör har på senare år också varit vår fantastiske kantor, Daniel Landing, säger hon.

Den som på lördagsförmiddagar har kommit i god tid för 11.30-mässan har oftast också kunnat njuta av sköna orgeltoner. För då har Birgitta Gren intagit sin plats på orgelläktaren – mest, säger hon, som en "andlig förberedelse" inför söndagens högmässa.

Nästan 45 år rymmer förstås otaliga minnen och upplevelser. Något som Birgitta Gren tydligt minns är en dråplig händelse som inträffade Pingstdagen för många år sedan då Bernhard Koch var kyrkoherde. Han hade precis kommit upp i predikstolen och just som han skulle inleda med orden "Helig Ande kommer med ett sus" fyllde kyrkan av ett praktfullt brak, så långt ifrån ett stilla sus man kan komma.

– Jag hade haft en mycket stor och tung koralbok. Den lade jag uppe på orgeln och det bar sig inte bättre än att den gled ner på hela manualen och slutade på mina fötter, berättar hon och tillägger med ett skratt:

– Kyrkoherden trodde att jag gjorde det med vilja.

När hon ser tillbaka på alla sina år som organist kan hon bara konstatera att det alltid har varit "förfärligt roligt att spela".

– Ibland har jag spelat fel, i all synnerhet när jag var ung, och jag är tacksam över att församlingsborna har stått ut med mig,

Att spela vid begravingar har varit något av det finaste och vackraste hon vet:

– Ja, att få följa den avlidne med liturgin. Rökelser, vigvattnet, bönerna – det är så stort, säger hon.

Birgitta Gren togs upp i Katolska kyrkans fulla gemenskap av Lars Cavallin 1974 på vigilian för Corpus Christi, den högtid som redan före upptagningen betydde mest för henne.

Upptagningen skedde efter bara en månads undervisning, men det är inte så anmärkningsvärt som det kanske låter. Innan dess hade hon nämligen undervisats av dominikanpater Michel de Paillerets i Lund, men mötet med den blivande maken satte vandringen till Rom tillfälligt på paus.

– Men sedan kunde jag inte bärga mig, säger hon och tillägger att hon, som nybliven katolik, var mycket tillbakadragen:

– Jag vågade knappt delta i kyrkkaffet, säger hon leende.

Även om det har gått många år sedan konversionen har Birgitta Gren så att säga inte slagit sig till ro och etiketterat sig som "färdig".

– Nej, bara för att man har konverterat ska man inte tro att man har kommit till en lugn och rofylld hamn. Man måste hela tiden arbeta med sitt andliga liv och klar blir man aldrig, säger hon och menar att den oerhörda rikedom som Katolska kyrkan rymmer erbjuder enorma möjligheter till denna utveckling.

”

Under åren som har gått har hon samarbetat med flera kyrkoherdar: msgr. Bernhard Koch, fader Daniel Adner, fader Alviero Bucco, pater Ludwik Spallek OMI, och nu fader Janusz Niziolek, dessutom ett stort antal kaplaner. Gemensamt för dem alla har varit att de har visat organisten ett orubbat förtroende.

Detta, att hela tiden, förkovra sig, att alltid söka fördjupning gäller för henne inte bara i det andliga livet. Trots att hon med gott samvete skulle kunna luta sig tillbaka och låta hjärnan vila, söker hon fortfarande nya kunskaper.

När denna intervju gjordes var hon upptagen med att lära sig tagalog, modersmålet för cirka 20 miljoner filippiner, och för ett drygt halvår sedan tentade hon i swahili. Hon har för övrigt läst ett stort antal kurser på universitet i de mest skilda ämnen,

bland annat islamologi, där det också ingick en fempoängskurs i arabiska.

Men inga färdigheter är lättköpta. Man får offra blod, svett och tårar:

– Det är 95 procent transpiration och fem procent inspiration, säger hon.

Yrkesmässigt har Birgitta Gren ägnat merparten av sitt liv åt pedagogiken och hon har varit lärare på flera gymnasieskolor runt om i Sverige: Östersund, Sandviken och Helsingborg har varit några anhalter på den resa som sedan slutade i Malmö där maken fick en tjänst på dåvarande Lärarhögskolan.

I rikets tredje stad arbetade Birgitta Gren på några gymnasieskolor innan hon blev ombedd att bli studierektor på Sankt Thomas katolska skola i Lund, en skola som hon byggde upp tillsammans med Karl Gustav Cogi Wallin, av många församlingsbor i Vår Frälsare ihågkommen som en fantastisk körledare och organist.

Att dra sig tillbaka och överlämna orgeln till en ny kraft var ingenting hon behövde fundera länge på. Kroppen sa också sitt:

– Jag har ont i ben och rygg och har svårt med den branta trappan till orgelläktaren. Men det mest avgörande var min dåliga hörsel. Med eller utan hörapparater lät det lika illa, säger hon och tillägger:

– Jag har suttit på övertid. Allt har sin tid och det måste man inse, vare sig man vill eller inte. Man ska heller inte tro att man är något på livstid.

Och när hennes efterträdare, Katarina Hallqvist, kom föll allt på plats.

– Hon spelar mycket annorlunda än jag och hon spelar också de nya psalmerna som jag inte har vågat mig på eftersom jag inte sjunger, säger Birgitta Gren, som nu alltså har bytt bänken på orgelläktaren mot en bänk nere i kyrkan och blivit en vanlig mässdeltagare.

– Det känns bra att sitta i kyrkbänken för det ger ett helt annat perspektiv, säger hon.

I början hade hon svårt att koncentrera sig på både mässan och spelandet. Den förmågan kom med tiden, men nu kan hon helt och hållet ägna sig åt mässan.

– Min förhoppning är att Katarina ska ha lika roligt som jag har haft under alla år och att hon ska kunna koppla av och inte bara tänka på det tekniska. Självt känner jag mig nu i trygga händer.

Foto: Annica Skenberg

MINNEN FRÅN TIBET

Text: Birgitta Gren

***Fuzhou, Fujian provinsen, Folkrepubliken Kina
Våren 1996***

Det var dags att fundera på hemresan från Kina. Detta var fjärde och definitivt sista året av min lärartjänstgöring i Kina. Min hemresa skulle betalas men jag kunde själv välja hur jag ville resa. Eventuellt på egen bekostnad besöka ett annat land någon vecka. Så gjorde jag då det blev "en sväng" till Burma (Myanmar), Filippinerna, Sydostasiens spännande länder, Indonesien. Varför inte Mongoliet denna gång?

Jag kontaktade Mongoliets ambassad och frågade om visum etc. Nix, jag måste ha inbjudan från en mongol för att få komma in i landet. Men om jag betalar US dollar? Nix igen. Jag funderade. Jag hade ju rest mycket runt i Kina, men till Xin Jiang kom jag

aldrig, stängt för utlänningar redan då. Men Tibet?

China Travel Service, eller vad det hette, minns vi fåtal utlänningar från 1989 och därefter som en svårflirtad resebyrå. Men något hade hänt detta år. Deng Xiao Ping hade lättat på många restriktioner. Jag tog Gud i hågen och gick till deras kontor. Blev mycket vänligt bemött, vilket var en stor skillnad från tidigare.

Tibet? Visst, men du måste resa med en grupp, sade man. Kan ni sätta in mig i en befintlig grupp för utlänningar, frågade jag. Efter några dagar sade man, att det inte gick, och det fanns för övrigt ingen grupp.

Det visade sig att jag kunde resa ensam med ett pass att besöka Tibet på vissa områden. Dyrt, mina US dollar.... Mycket dyrt. Men jag fick i alla fall ett pass och flygbiljetter. Och en förteckning över vilka orter i Tibet jag fick besöka.

Flyget från Fuzhou gick till Chengdu, i Sichuan, västra Kina. Jag hade inte många möjligheter att se staden, eftersom flyget skulle gå snart.

Flyg Chengdu till Lhasa

Jag satt på planet, trött men lycklig. Runt omkring satt flera tibetaner. Jag hade hört att man hälsar genom att sticka ut tungan. Alla runt om mig gjorde så, och jag försökte.

Så landade vi till slut i Lhasa. Jag steg ut, full av förväntan. Långt där borta såg jag Potalapalatset. Hjärtat klappade. Jag kände att jag inte kunde stå ordentligt. Var det glädje?

Eller?

Var det höjdsjuka?

Ja, det var höjdsjuka. Nästan uppe på 4000 möh.

Kom till mitt hotell i Lhasa. Jättehög puls, kunde inte sova. Ringde hotellet och bad dom fixa flyg ner till låglandet. Inga flyg fanns. En kinesisk doktor kom med dom vanliga kinesiska pillren: 7 st. då och 10 st. då varje timme etc. Men jag fick en syrgassäck.

Lhasa

Så det enda jag kunde göra var att vila, men det var

svårt. Hjärtat bankade och jag kunde knappast gå. Hemsk huvudvärk. Trött, men kunde inte sova, och borde vara hungrig, men hade ingen aptit. Illamående. Men med alla krafter jag hade använde jag syrgassäcken och började gå.

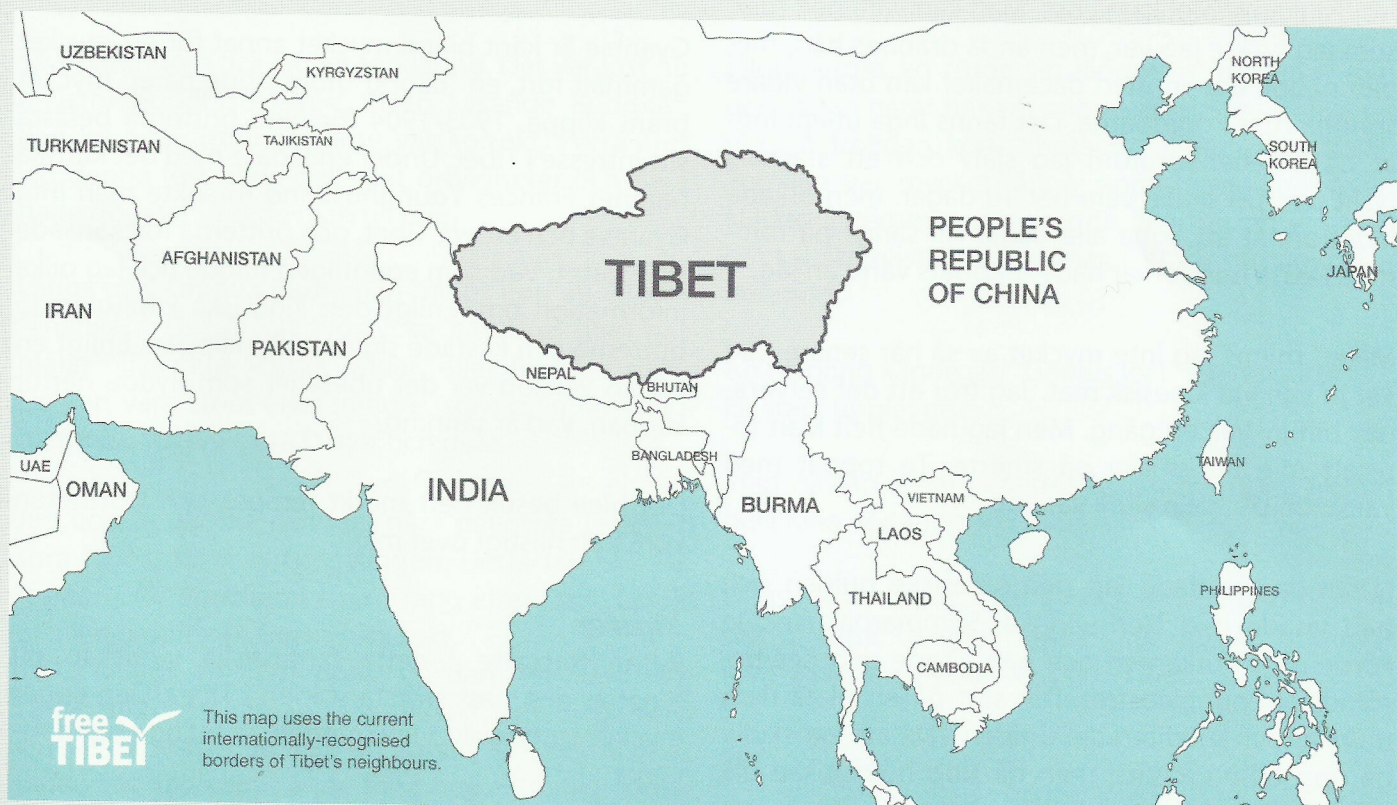
Kan man bemästra höjdsjukan med viljekraft? Jag tog tron till hjälp.

Nästa dag fick jag te och något mer på hotellet. Jag bad dem fixa en guide för mig att gå genom Potalapalatset. Kände mig bättre.

Den kinesiske guiden kom och hämtade mig, men han såg hur dålig jag var. Du kommer inte att klara att gå upp för trappan, sade han. Han beställde ett fordon så jag kunde komma in bakvägen till palatset.

Gick genom mörka korridorer, men idag minns jag inte riktigt hur det var. Jag var i alla fall i Potala! Så stod jag högst uppe och tittade ner mot Lhasa. Bredvid stod helt hastigt en västerlänning, vet ej varifrån, och vi båda hade samma tankar. Vilket kulturbrott! Sade han. Ja, snyftade jag. Nedanför palatset var det som tidigare var en genomfartsgata i Lhasa, men nu hade kineserna byggt upp en ganska "bred aveny" som liknade den Stora Avenyn vid Himmelska Fridens Torg. Till och med lyktstolparna var av samma modell.

I alla bilder på Potala finns en bred trappa upp och ner. Denna trappa lyckades jag ta mig ner på, långsamt. Mycket långsamt. Höjdsjukan var kvar.

Nästa dag kände jag mig bättre och gav mig ut själv. Jag gick längs Barkhorgatan. Massor med olika stånd, en riktig marknad. Ett myller av folk. Pilgrimer var på väg till Barkhortorget där den tibetanska buddhismens allra heligaste tempel finns, Johhangtemplet. Mängder av tibetaner omkring mig; alla i sina färggranna kläder av olika snitt. Många på väg till det heliga templet mätte vägen genom att lägga sig helt raklånga på gatan med pannan mot marken; reste sig upp och började en ny prostration. Många hade bönekvarnar som de snurrade.

Så stod jag så inför det heligaste av alla tibetanska tempel på Barkhortorget. Mitt bland folket, då många låg raklånga på marken. Vad kände jag? Jag vet inte hur jag skall förklara det. En djup respekt för deras tro; samtidigt en känsla av tomhet; tiden försvann. Det var en känsla av överklighet, men samtidigt en djup beundran.

Det var **"Genius loci"**, platsens skyddade själ som romarna sade. Så skrev även till mig kyrkoherde Bernhard M Koch, då jag skrev till honom om min tidigare upplevelse i Shwedagon Pagoden i Rangoon, Burma (Myanmar). Var tacksam att du upplevt det!

Visst, så var det.

När jag kom tillbaka till hotellet var jag övermodig. Jo, visst skulle jag få hyra en cykel! Men nej, jag kom bara till ytterporten till hotellet och måste vända. Höjdsjukan slår olika på oss. Man kan vara helt frisk, som jag tyckte jag var, men ändå drabbas hårt, medan någon annan med pacemaker kan utan vidare springa runt i gränderna. Det fanns inga utlänningar på hotellet förutom jag själv och ett stackars tyskt par. De skulle vara här 10 dagar, men orkade inget annat att ligga alla dagar till sängs på rummet. Dessa ungdomar hade drabbats värre än jag.

Maten minns jag inte mycket av så här senare. Jag var ju van vid kinesisk mat. Jag tror att det serverades biff av yak en gång. Men jag hade helt klart föresatt mig att smaka på smörte. Te toppat med yaksmör. Usch! En slurk var nog.

Nästa dag träffade jag den kinesiske guiden och han visade mig Norbulingka, Sommarpalatset. Vi körde runt i utkanten och han visade mig det berömda Drepungklostret. Där satt på en platå flera munkar och mediterade. Guiden ville att jag skulle gå upp till en avsats, men då slog höjdsjukan till.

Jag kunde helt enkelt inte lyfta foten till ett enda trappsteg. Man skall inte utmana skyddsänglarna.

Gyantse

Nästa dag bar det av tidigt till de två orter jag enligt passet för Tibet fick lov att besöka: Gyantse och Xigatse. Det var den kinesiske guiden, en förare och jag i en hyfsad bil. Jag glömmer aldrig dessa vyer! Himlen var alldeles turkosblå. Långt nere i dalen glittrade en stor sjö. Glittrar är fel ord. Det var en bländande spegel i den skarpa solen. Man anade också klargrön odlad mark. Och överallt dessa bergstoppar. Vi körde på över 4000 meter över havet. Det finns inga ord för det mäktiga landskapet.

Vid ett tillfälle kom vi till några yakar. Mycket rufsiga urtidsdjur. Gick dem till mötes. Några småpojkar som tydligen "passade" dem kom emot mig och skrek något åt mig. De ville tydligen inte jag skulle komma närmare. Bättre fly än illa fäkta.

Vad kände jag? Jag vet inte hur jag skall förklara det. En djup respekt för deras tro; samtidigt en känsla av tomhet; tiden försvann.

Gyantse är känt bland mycket annat för ett mycket gammalt fort, en "dzong" högt uppe på en mycket brant klippa. 1903/1904 försökte britererna befästa sitt intresse i Tibet. Under en ledare med det kufiska namnet Frances Younghusband försökte man inta Gyantse och erövra Tibet, och britererna forskansade sig i fortet. Vad som egentligen hände fick jag olika information om. Enligt den kinesiska kapitulerade britererna och kastade sig ner från klippan. Enligt en annan version var det tibetaner som flydde nerför klippan. Vad är sanning?

Det blev besök i ett mörkt tempel, och tröttheten kom helt hastigt över mig.

Xigatse

Resan fortsatte i detta fantastiska landskap till Xigatse, den näst största staden i Tibet. Den ligger mycket strategiskt i korsningen av många handelsvägar.

Numera kan man resa dit med tåg från Lhasa. När vi kom in i staden möttes vi av många beväpnade kinesiska soldater. I varje gathörn stod flera soldater vakt. Vad var detta?

Så småningom fick jag en förklaring. Det var just nu en stor buddhistisk fest, "Den Lysande Buddha". Kanske översättningen inte var korrekt. Förra året vid denna fest hade det varit oroligheter och flera hade dödats. Så sade man till mig.

Längs bergväggen hade man hängt upp en enorm "Thanka". Det är ett tygstycke på vilket man har målat olika buddhistiska gudar, eller Buddha själv. De kan vara stora eller mindre, som man kan ha i hemmet. Vackra klara färger och guld.

Jag bodde ganska centralt, nära det stora templet som fanns där mot bergväggen. Detta tempel var residens för Panchen Lama, i rang efter Dalai Lama och ledaren för en buddhistisk sekt.

1995 utsågs en liten pojke till den nye Panchen Lama, men han kidnappades nästan omedelbart av kineserna, som ville utse en annan Panchen Lama. Ingen vet vad som hände med pojken. Enligt kine-

sisk uppgift 25 år senare lär pojken ha gått i college med examen och lever ett högst normalt liv.

Konstigt nog fick jag gå omkring själv, och jag började vänja mig vid höjden. Men jag måste ju se det berömda templet. Inga problem, jag kunde gå in och gick upp mot bergväggen. Men det var helt folktomt! Jag stannade vid bergväggen, och just då hörde jag något jag aldrig skall glömma. Det var musik ur stora tibetanska lurar. Alldeles ovanför mig stod två munkar och blåste. Det var kraftig musik över hela nejden, tro mig! Jag hade nu kommit till en avsats och jag kunde se ner över dalen. Där kom ett helt tåg av pilgrimer som gick på utsidan av klostret. Där jag stod fanns ett sorts altare, ca 25 meter långt. På detta altare fanns ljus och massor med yaksmör. Långsamt gick alla förbi altaret. De kom fram till den plats där en buddistmunk och jag stod. Jag frågade munken (på kinesiska) om jag kunde stå där och viftade med 25 yuan. Han kanske inte förstod vad jag sade, men pengarna tog han och jag fick stå där.

Pilgrimerna kom i hundratal, kanske tusen. När de hade gått längs hela altaret kom de fram till mig och räckte ut tungan till hälsning. Så stod jag alltså, ensam utlänning och räckte ut tungan.

(Jag har funderat på vad sättet att räcka ut tungan kan komma från. Jag har sett det i Nya Zeeland bland maorierna. Om det var en hälsningsceremoni eller provokation vet jag inte. Men maorierna kunde räcka ut en stor bit av hela tungan!)

Pilgrimernas kö rörde sig långsamt fram mot mig och sedan neråt bakom mig. Jag kunde se olika typer, så troligen kom tibetanerna från olika delar. Somliga var mycket långa; andra kortväxta. Även klädedräkterna var varierande. Jag tror att jag stod där kanske nästan två timmar. Det var otroligt fascinerande.

Än en gång kände jag "Genius loci" (Se tidigare). En stark upplevelse.

Idag nästan 25 år senare tror jag att Tibet, liksom hela Kina, ser annorlunda ut.

Dags för hemresa, med flyg till Hong Kong och sedan Sverige. Otroligt tacksam för det jag fick uppleva under en mycket kort tid i Tibet.